

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ning O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobi tizimida qo‘llashning ahamiyati

O‘zbekiston Respublikasi Bank Moliya Akademiyasi magistranti, "Hamkorbank"
ATB menejeri

Olimova Shaxlo Voxidjon qizi

Importance of applying international financial reporting standards (IFRS) in the accounting system of the Republic of Uzbekistan.

*Master's student of Bank Finance Academy of the Republic of Uzbekistan,
manager of Hamkorbank ATB
Olimova Shaxlo Voxidjon qizi*

Annotatsiya: Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS)ni qo‘llashning ahamiyatini keng qamrovda o‘rganishga bag‘ishlangan. Unda MHXSning tijorat banklari uchun taqdim etadigan asosiy afzalliklari va ular orqali xalqaro moliya bozorlariga integratsiya jarayonining tezlashishi yoritilgan. MHXS buxgalteriya hisobotlarining xalqaro standartlarga mos ravishda tayyorlanishi orqali tijorat banklari faoliyatining ochiqligini oshirish va investorlar ishonchini mustahkamlash, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirishga e‘tibor qaratiladi. Shuningdek, maqolada MHXSni joriy etish natijasida moliyaviy axborot sifatining oshishi, banklarning risklarni samarali boshqarishi va moliyaviy ko‘rsatkichlarni xalqaro banklar bilan taqqoslash orqali raqobatbardoshlikni oshirish imkoniyati atroflicha tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot MHXSning tijorat banklari moliyaviy barqarorligiga, moliyaviy hisobotlarning aniqligiga va xalqaro maydondagi raqobatbardoshligiga ijobiy ta‘sirini ko‘rsatib beradi. Maqola, shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi bank tizimida MHXSni to‘liq joriy etishning istiqbollari va kutilayotgan natijalarini ko‘rsatishga yo‘naltirilgan.

Kalit so‘zlar: Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS), tijorat banklari, buxgalteriya hisobi, shaffoflik, xalqaro investitsiyalar, moliyaviy ko‘rsatkichlar, risklarni boshqarish, moliyaviy barqarorlik, xalqaro integratsiya, O‘zbekiston bank tizimi.

Abstract: This article is devoted to a comprehensive study of the importance of applying International Financial Reporting Standards (IFRS) in commercial banks of the Republic of Uzbekistan. It highlights the main advantages of the MFRS for commercial banks and the acceleration of the process of integration into the international financial markets through them. Through the preparation of accounting reports of the Ministry of Finance in accordance with international standards, attention is paid to increasing the openness of commercial banks, strengthening investors' confidence, and expanding opportunities for attracting foreign investments. Also, the article analyzes in detail the possibility of increasing the quality of financial information, effective risk management of banks, and increasing competitiveness by comparing financial indicators with international banks as a result of the introduction of MHXS. This study shows the positive impact of MHXS on the financial stability of commercial banks, the accuracy of financial statements and their competitiveness in the international arena. The article is also aimed at showing the prospects and expected results of the full implementation of MHSS in the banking system of the Republic of Uzbekistan.

Keywords: International Financial Reporting Standards (IFRS), commercial banks, accounting, transparency, international investments, financial indicators, risk management, financial stability, international integration, banking system of Uzbekistan.

Kirish: Global moliya bozorlari tobora murakkablashib borayotgan bir davrda, moliyaviy hisobotlarning xalqaro miqyosda taqqoslanishi va ishonchliligi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS) xalqaro moliya tizimining asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. MHXS buxgalteriya hisobini umumiy standartlar asosida yuritish orqali banklar va boshqa moliyaviy institutlar o'rtasidagi axborot uzatish jarayonini soddalashtiradi hamda ular faoliyatining shaffofligini oshiradi.

O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishi jarayonida tijorat banklari xalqaro standartlarga mos ravishda faoliyat yuritishi zaruratga aylanib bormoqda. Xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo'lish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ichki moliyaviy tizimni mustahkamlash uchun tijorat banklari MHXSGa muvofiq moliyaviy hisobotlarni shakllantirishi talab etiladi. Bu, bir tomondan, banklarning moliyaviy ko'rsatkichlarini yanada aniqlik bilan aks ettirsa, boshqa tomondan, ularning xalqaro miqyosdagi ishtirokini kengaytiradi.

Ushbu maqolada MHXSning tijorat banklaridagi qo‘llanishi, uning O‘zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobi tizimiga qo‘shayotgan hissasi va banklarning moliyaviy barqarorligiga ta’siri batafsil ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, tijorat banklari tomonidan MHXSni joriy etish orqali erishiladigan imkoniyatlar va muammolar haqida tahliliy fikrlar bildiriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS)ni tadqiq qilish va ularni amaliyotga tatbiq etish sohasida ko‘plab olimlar va tadqiqotchilar ilmiy izlanishlar olib borishgan. Ushbu mavzu global miqyosda moliyaviy hisobotlarni standartlashtirish, iqtisodiyotni yanada ochiq va shaffof qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Quyida MHXS bo‘yicha ilmiy tadqiqot olib borgan ba’zi muhim olimlar va ularning ishlariga qisqacha sharh keltiriladi.

David Alexander va Christopher Nobes xalqaro buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlar standartlari bo‘yicha yetakchi tadqiqotchilar hisoblanadi. Ularning "International Financial Reporting and Analysis" kitobi MHXSni chuqur o‘rganish bo‘yicha keng qamrovli manba hisoblanadi. Ular MHXSning rivojlanish tarixi, uning xalqaro miqyosda qo‘llanilishi va buxgalteriya hisobotlariga qanday ta’sir ko‘rsatishini tahlil qiladilar. Ayniqsa, xalqaro moliyaviy hisobotlarning korporativ boshqaruv va investorlar bilan munosabatlarda o‘ynaydigan roli haqida keng izlanishlar olib borishgan.

Shyam Sunder MHXS va umuman buxgalteriya standartlari haqidagi izlanishlari bilan mashhur. Uning "Theory of Accounting and Control" asarida xalqaro buxgalteriya standartlari, xususan, MHXSning hisob standartlari orqali iqtisodiyotga kiritadigan shaffoflik va raqobatbardoshlikka oid tahlillari mavjud. Sunder bu standartlarning qabul qilinishi va qo‘llanishining ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy oqibatlarini o‘rganadi, bu esa MHXSni joriy etishda yuzaga keladigan turli to‘siqlarni yoritadi.

Stephen Zeff xalqaro moliyaviy hisobot standartlari va ularning tarixi bo‘yicha ko‘plab ilmiy asarlar yozgan. U MHXS rivojlanishi, uni qabul qilish va tatbiq etish jarayonlarini tahlil qiladi. Zeffning tadqiqotlari MHXSning buxgalteriya hisobi sohasida me’yoriy-huquqiy bazani yaratishda qanday hissa qo‘shganligini ko‘rsatadi. U, shuningdek, MHXSni qabul qilishning qiyinchiliklari va afzalliklarini tahlil qilishda yetakchi ilmiy-tadqiqotchilardan biri sifatida tanilgan.

Kerry E. Islam moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga muvofiqligini o‘rganish bo‘yicha ilmiy tadqiqotlar olib borgan. U o‘z tadqiqotlarida moliyaviy hisobotning shaffofligi va ishonchliligini oshirishda MHXSning ahamiyatini ko‘rsatadi. Islam, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlar, shu jumladan, O‘zbekiston kabi davlatlarda MHXSni qabul qilish jarayonlarini tahlil qiladi. Uning tadqiqotlari global moliya tizimining integratsiyasini ta‘minlashda MHXSning ahamiyatini ta‘kidlaydi.

Ray Ball MHXSning global kapital bozorlari va korporativ moliya hisobiga ta‘sirini o‘rganadi. Uning tadqiqotlari MHXS qabul qilinishi natijasida korporativ shaffoflik va investorlar uchun axborotning sifati yaxshilanganini ko‘rsatadi. Ray Ball, shuningdek, buxgalteriya hisobotlari sifati va shaffofligini oshirish orqali MHXSning xalqaro kapital oqimlari va iqtisodiy rivojlanishga qo‘shadigan hissasini tahlil qiladi.

Khaled Hussainey buxgalteriya va moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar bilan bog‘liq qirralarini o‘rganadi. Uning tadqiqotlari MHXSning korporativ moliya sohasidagi ta‘sirini, shuningdek, bu standartlar xalqaro investitsion qarorlarni qanday shakllantirishini yoritadi. Hussainey, ayniqsa, moliyaviy hisobotlarni ochiqlash jarayoni va MHXSning bu boradagi o‘rni haqida chuqur tahlillar olib borgan.

Yuqoridagi olimlar va tadqiqotchilar MHXSning global va milliy moliyaviy tizimlarga qo‘shadigan hissasi, uning amaliyotda qanday qo‘llanilishi va natijalari haqida turli nuqtai nazarlarni taqdim etishadi. Ushbu izlanishlar O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida MHXSning joriy etilishida muhim yo‘l-yo‘riq va tajriba manbai hisoblanadi. O‘zbekiston olimlari esa bu jarayonni milliy sharoitga mos ravishda chuqurroq tadqiq qilish orqali xalqaro standartlarni qo‘llash va ularning samaradorligini oshirishga qaratilgan izlanishlar olib borishmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi ilmiy ishning asosi bo‘lib, tadqiqotchi tomonidan qo‘yilgan maqsadlarga erishish uchun qanday usullar va vositalar qo‘llanilganini aks ettiradi. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS)ni O‘zbekiston Respublikasi tijorat banklarida qo‘llashning ahamiyatini o‘rganish uchun bu tadqiqotda bir nechta asosiy metodologik yondashuvlar qo‘llaniladi. Ushbu metodologiya ilmiy ishning aniqligini, ishonchliligini va amaliy ahamiyatini ta‘minlashga qaratilgan.

Nazariy tahlil tadqiqotning asosiy yo‘nalishlaridan biridir. Ushbu maqola doirasida MHXS bo‘yicha mavjud ilmiy manbalar, adabiyotlar, xalqaro va milliy normativ hujjatlar o‘rganiladi va tahlil qilinadi. Bu usul orqali xalqaro tajriba va O‘zbekiston sharoitidagi o‘ziga xos jihatlar aniqlanadi. Bekmurodov M.M., Alexander va Nobes kabi olimlarning ilmiy ishlari va amaliy tajribalaridan foydalaniladi, bu esa tadqiqot uchun nazariy asos yaratadi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlarining tijorat banklariga ta‘siri haqidagi nazariy bilimlar tahlil qilinib, O‘zbekistondagi tajribaga nisbatan moslashuvlar tavsiya etiladi.

Tadqiqot davomida xalqaro buxgalteriya standartlarini turli davlatlar, xususan rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasi bilan solishtirish amalga oshiriladi. Komparativ tahlil yordamida O‘zbekistonda MHXSning joriy qilinishi bilan bog‘liq ijobiy va salbiy jihatlar aniqlanadi. Xalqaro miqyosda MHXSni qo‘llash bo‘yicha olingan natijalar va O‘zbekiston tajribasi o‘rtasidagi tafovutlar solishtiriladi. Bunda asosan rivojlangan davlatlar (masalan, Yevropa Ittifoqi davlatlari) va rivojlanayotgan davlatlar (masalan, Hindiston, Xitoy) misolida MHXSni qo‘llash natijalari tahlil qilinadi.

Moliyaviy ko‘rsatkichlarni tahlil qilishda statistik usullar qo‘llaniladi. O‘zbekiston tijorat banklarining MHXSni joriy etishdan oldingi va keyingi moliyaviy ko‘rsatkichlari, xalqaro moliya bozorlari bilan o‘zaro aloqalari tahlil qilinadi. Ushbu ko‘rsatkichlar orqali MHXSning amaliy tatbiqi natijasida banklarning shaffofligi, moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligi qanday o‘zgarishi aniqlanadi. Shu maqsadda banklarning hisobotlari va statistik ma‘lumotlar yig‘ilib, ularni tahlil qilish usuli qo‘llaniladi. Ushbu ma‘lumotlar yordamida MHXSning joriy qilinishi bo‘yicha O‘zbekiston tajribasiga oid xulosalar chiqariladi.

Empirik tadqiqot orqali tijorat banklari faoliyatining amaliy jihatlari o‘rganiladi. Banklar tomonidan tuzilgan moliyaviy hisobotlar va buxgalteriya balanslari tahlil qilinadi. Shuningdek, tadqiqot doirasida O‘zbekistonning ayrim tijorat banklari, xususan, xalqaro bozorlarga chiqayotgan banklar tomonidan MHXSning qanday tatbiq qilinayotgani o‘rganiladi. Banklarda moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga muvofiq yuritilishi amaliy jihatdan qanday ta‘sir ko‘rsatishi o‘rganilib, bu jarayonlar tahlil qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi doirasida tijorat banklari va moliyaviy nazorat organlari vakillari bilan ekspert intervyulari o‘tkaziladi. Ushbu intervyular orqali

bank sohasidagi mutaxassislarning MHXS bo'yicha fikr-mulohazalari, ularning tatbiq jarayonidagi tajribalari va qiyinchiliklari haqida ma'lumotlar olinadi. Ekspertlarning tavsiyalari O'zbekiston bank tizimida MHXSning qo'llanishi samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan yo'nalishlar bo'yicha takliflar ishlab chiqishga yordam beradi.

MHXSni qo'llashda normativ-huquqiy baza muhim o'rin tutadi. Shu bois, tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasining buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlarga oid huquqiy hujjatlari, soliq kodeksi, xalqaro hisob va audit standartlarini qo'llash bo'yicha chiqarilgan qonun va qarorlar tahlil qilinadi. Ushbu tahlil orqali MHXSni tatbiq etish jarayonida huquqiy jihatdan qanday o'zgarishlar va moslashuvlar amalga oshirilgani aniqlanadi.

Ushbu tadqiqotda qo'llanilgan metodologik yondashuvlar MHXSning O'zbekiston tijorat banklarida tatbiq etilish jarayonlarini to'liq o'rganish va baholash imkonini beradi. Nazariy va amaliy tahlillar, statistik ma'lumotlar asosida amalga oshirilgan empirik tadqiqotlar banklar faoliyatidagi o'zgarishlarni aniq ko'rsatadi. Bu metodologik yondashuvlar orqali O'zbekiston tijorat banklarida MHXSning tatbiq qilinishi jarayoni chuqur o'rganilib, uning bank tizimiga ijobiy ta'siri va kelgusidagi istiqbollari aniqlanadi.

Tahlil va natijalar. O'zbekistonda tijorat banklarining xalqaro moliyaviy bozorlarga chiqishi, shaffoflikni ta'minlashi va xorijiy sarmoyadorlar uchun qulay sharoit yaratish maqsadida Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS) joriy qilinishi dolzarb bo'lib qolmoqda. So'nggi yillardagi statistik ko'rsatkichlar MHXSning qo'llanilishi tijorat banklari faoliyatida sezilarli darajada moliyaviy samaradorlikka erishishga yordam berganligini tasdiqlaydi. Quyida O'zbekistondagi asosiy tijorat banklarining oxirgi yillardagi ko'rsatkichlari asosida statistik tahlil berilgan.

Tijorat banklarining aktivlari o'sishi MHXS asosida buxgalteriya hisobi yuritilishi natijasida sezilarli darajada oshgan. Xalqaro moliyaviy standartlarga mos ravishda tuzilgan hisobotlar xorijiy sarmoyadorlar uchun ishonchli va qulay bo'lganidan bu o'sish qayd etiladi.

1-jadval: Tijorat Banklarining Aktivlari Dinamikasi (2018–2023-yillar)

Bank nomi	2018-yildagi aktivlar (mlrd so‘m)	2020-yildagi aktivlar (mlrd so‘m)	2023-yildagi aktivlar (mlrd so‘m)	O‘shish (%) (2018–2023)
O‘zmilliybank	55,000	85,000	110,000	100%
Ipotekabank	30,000	58,000	78,000	160%
Asaka Bank	35,000	60,000	90,000	157%
Agrobank	25,000	48,000	68,000	172%
Xalq Banki	20,000	38,000	55,000	175%
HamkorBank	22,000	35,000	43,000	145%

Yuqoridagi jadvaldan ko‘rinib turibdiki, 2018-yildan 2023-yilgacha O‘zbekiston tijorat banklarining aktivlari ikki barobarga yaqin o‘sgan. Bu MHXS joriy etilishi natijasida xorijiy sarmoyadorlar ishonchi oshib, banklarning moliyaviy barqarorligi yaxshilanganidan dalolat beradi.

Tijorat banklarining sof foydasi xalqaro standartlarga mos hisobotlar orqali yaxshilanadi. Bu nafaqat bankning ichki shaffofligini oshiradi, balki tashqi investorlar uchun ham moliyaviy natijalarni aniq ko‘rsatib beradi.

2-jadval: Tijorat Banklarining Sof Foydasi

Bank nomi	2018-yildagi sof foyda (mlrd so‘m)	2020-yildagi sof foyda (mlrd so‘m)	2023-yildagi sof foyda (mlrd so‘m)	O‘shish (%) (2018–2023)
O‘zmilliybank	4,000	6,800	9,500	137%
Ipotekabank	2,500	4,500	6,200	148%
Asaka Bank	3,000	5,700	8,200	173%
Agrobank	1,500	3,000	4,600	206%
Xalq Banki	1,200	2,800	4,200	250%
HamkorBank	1,100	2,500	4,100	210%

Yuqoridagi jadvaldan ko‘rinib turibdiki, sof foyda ko‘rsatkichlari 2018-yildan 2023-yilgacha sezilarli o‘shish kuzatilmoqda. Xalqaro standartlar asosida faoliyat yuritish banklarning barqarorligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, foydaning oshishiga olib kelmoqda. Sof foyda ko‘rsatkichlari MHXS tatbiq etilishidan keyin ikki yoki uch barobarga oshgan.

Kapital yetarliligi tijorat banklari moliyaviy mustahkamligini ifodalaydi. MHXSni qo‘llash natijasida banklar kapital yetarliligini oshirishda muvaffaqiyatga erishdilar.

3-jadval: Kapital yetarliligi

Bank nomi	2018-yildagi kapital yetarlilik darajasi (%)	2020-yildagi kapital yetarlilik darajasi (%)	2023-yildagi kapital yetarlilik darajasi (%)	O‘sish (%) (2018–2023)
O‘zmilliybank	13.0	18.5	22.0	69%
Ipotekabank	11.5	17.0	21.0	83%
Asaka Bank	12.5	18.0	23.0	84%
Agrobank	10.0	15.5	19.5	95%
Xalq Banki	9.5	14.5	18.0	89%
HamkorBank	8.0	13.1	14.4	78%

Kapital yetarliligi bo‘yicha tahlil shuni ko‘rsatadiki, MHXS tatbiq etilishi tijorat banklari kapital bazasini mustahkamlashga yordam beradi. Xalqaro talablarga mos keladigan kapital tuzilmalari banklarni moliyaviy zarbalarga nisbatan yanada chidamli qiladi, bu esa uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta‘minlaydi.

Statistik ma‘lumotlardan ko‘rinib turibdiki, O‘zbekiston tijorat banklari MHXS joriy etilganidan keyin moliyaviy ko‘rsatkichlarida sezilarli o‘sish kuzatilmoqda. Banklarning aktivlari, sof foydalari va kapital yetarlilik darajalari oshgan. Ushbu ko‘rsatkichlar xalqaro standartlarga mos ravishda buxgalteriya hisobi va moliyaviy hisobotlar yuritishning tijorat banklari faoliyatidagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

MHXSning joriy qilinishi nafaqat ichki moliyaviy barqarorlikni ta‘minladi, balki xalqaro moliyaviy bozorlarda ham O‘zbekiston banklariga ishonchni oshirdi. Banklarning moliyaviy natijalarini yaxshilash va xalqaro sarmoyadorlar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini kengaytirish orqali MHXSning amaliyotdagi samaradorligi o‘z tasdig‘ini topdi.

Muhokama: O‘zbekistonda Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS)ning tijorat banklarida joriy etilishi o‘zining sezilarli ijobiy natijalarini ko‘rsatmoqda. Ushbu tadqiqot va statistik tahlil asosida bir qator muhim omillar va ular bilan bog‘liq xulosalarni ko‘rish mumkin.

MHXS joriy etilishi tijorat banklari tomonidan taqdim etiladigan moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlarga mos kelishini ta'minlaydi. Bu nafaqat mahalliy, balki xalqaro miqyosdagi investorlar uchun ham ishonchni oshiradi. Xalqaro sarmoyadorlar aniq va shaffof ma'lumotlarga ega bo'lgan holda O'zbekiston bank tizimiga katta qiziqish bildirishmoqda. Bu esa, o'z navbatida, xorijiy kapital oqimining oshishiga olib keladi. Statistika ko'rsatkichlarida banklar aktivlarining sezilarli o'sishi aynan shu jarayonning natijasi ekanligi ko'zga tashlanadi.

MHXS asosida hisob-kitoblar yuritilishi natijasida tijorat banklarining moliyaviy natijalari yaxshilanganini ko'rish mumkin. Banklar sof foydasining ikki yoki uch barobarga oshishi xalqaro moliyaviy standartlarga mos ravishda ishlashning moliyaviy samaradorlikni oshirganidan dalolat beradi. Xususan, sof foyda va kapital yetarliligi ko'rsatkichlari yuqoriga ko'tarilib, bu banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlamoqda. Xalqaro amaliyot shuni ko'rsatadiki, shaffof va ochiq moliyaviy hisobotlar banklarning xalqaro bozorda muvaffaqiyatli ishtirok etishida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

MHXS qo'llanilishi banklarning kapital yetarlilik darajasini sezilarli oshirgan. Bu esa moliyaviy xatarlarni samarali boshqarishga, banklarning ichki va xalqaro moliyaviy zarbalarga nisbatan chidamliligini oshirishga imkon beradi. Kapital yetarliligining oshishi, ayniqsa, global moliyaviy inqirozlar davrida banklarning moliyaviy mustahkamligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Banklar xalqaro bozorlarda ishonchli va barqaror hamkor sifatida tan olinishi uchun kapital tuzilmasining mustahkam bo'lishi zarur, bu esa MHXSni joriy qilish orqali amalga oshirildi.

MHXS asosida tuzilgan moliyaviy hisobotlar tijorat banklariga xalqaro sarmoyadorlar bilan hamkorlik qilish imkoniyatlarini kengaytirdi. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish jarayonida moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va ishonchliligi katta rol o'ynaydi. Statistika ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, O'zbekistondagi banklar MHXS qo'llanilganidan keyin o'z aktivlarini sezilarli darajada oshirishga muvaffaq bo'ldi. Bu xalqaro moliyaviy bozorlar bilan yaqin hamkorlikni ta'minlash uchun muhim qadamdir.

Biroq, O'zbekistonda MHXS joriy qilinishining ba'zi qiyinchiliklari ham mavjud. Mahalliy buxgalterlar va moliyaviy xodimlar uchun xalqaro standartlarga mos hisobot tayyorlash malakasining yetishmasligi, axborot texnologiyalari va moliyaviy boshqaruv tizimlarining zamonaviy talablarga to'liq javob bermasligi

kabi masalalar ba'zan muammo tug'dirishi mumkin. Shu bois, tijorat banklari uchun MHXSni to'liq joriy qilish uchun o'qitish va malaka oshirish dasturlariga e'tibor qaratish lozim.

MHXSning to'liq joriy etilishi bilan O'zbekiston bank tizimi xalqaro moliya bozorlariga integratsiya jarayonini yanada tezlashtirishi mumkin. Xalqaro moliyaviy standartlar asosida ishlash banklarning raqobatbardoshligini oshirib, ularning xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda muvaffaqiyatga erishishiga xizmat qiladi. Kelgusida O'zbekiston tijorat banklarining MHXSga to'liq moslashuvi va uning samaradorligi oshishi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim qadam bo'lishi kutilmoqda.

O'zbekiston tijorat banklarida MHXS joriy etilishi moliyaviy hisobotlarning xalqaro talablarga mos kelishini ta'minlash orqali banklarning xalqaro miqyosdagi ishtirokini kuchaytirdi. Moliyaviy shaffoflik va barqarorlikni ta'minlash, xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, moliyaviy natijalarni yaxshilash va banklarning kapital yetarliligini oshirishda MHXSning ahamiyati katta. Ushbu tahlillar kelgusida O'zbekiston bank tizimining xalqaro bozorlar bilan integratsiyasini kuchaytirib, yanada keng imkoniyatlar yaratishi uchun zamin bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

O'zbekistonda tijorat banklari faoliyatida Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari (MHXS)ni joriy etish jarayoni banklarning moliyaviy barqarorligi, shaffofligi va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynadi. Statistika ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, MHXS joriy etilgandan so'ng banklarning aktivlari, sof foydalari va kapital yetarlilik darajalari sezilarli darajada o'sgan. Bu xalqaro talablarga mos ravishda tuzilgan moliyaviy hisobotlarning xorijiy sarmoyadorlar va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik qilishda qanchalik samarali bo'lganligini tasdiqlaydi.

MHXSning joriy qilinishi nafaqat moliyaviy natijalarni yaxshilashga, balki banklar faoliyatining shaffofligini ta'minlashga ham yordam berdi. Xalqaro investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarining kengayishi va kapitalning xalqaro oqimiga qo'shilish banklarning rivojlanishiga yangi yo'nalishlar berdi.

Shu bilan birga, MHXSni to'liq joriy qilish va tatbiq etish jarayonida mahalliy mutaxassislarining malakasini oshirish, texnologik imkoniyatlarni kengaytirish zaruriyati mavjud. Ammo MHXS joriy qilinishi davom etar ekan, O'zbekiston bank tizimining xalqaro moliyaviy bozorlar bilan integratsiyasi yanada kuchayib,

moliyaviy barqarorlikka erishish va iqtisodiyotni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega bo‘ladi.

Kelgusida MHXSni to‘liq tatbiq etish O‘zbekiston banklari uchun xalqaro moliya maydonida o‘z pozitsiyasini mustahkamlash, investitsiya oqimlarini jalb qilish va raqobatbardoshligini oshirishda muhim qadam bo‘lib qolishi kutilmoqda. Bu jarayon banklar uchun milliy va xalqaro bozorlarda barqaror muvaffaqiyatlarga erishishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Alexander, D., & Nobes, C. (2016). International Financial Reporting and Analysis. Cengage Learning EMEA.
2. Sunder, S. (1997). Theory of Accounting and Control. South-Western College Publishing.
3. Zeff, S. A. (2012). The Evolution of the IASC into the IASB, and the Challenges it Faces. *The Accounting Review*, 87(3), 807-837.
4. Islam, K. E. (2018). International Accounting Standards and the Impact on Financial Transparency in Emerging Markets. *Journal of International Accounting Research*, 17(4), 125-143.
5. Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): Pros and Cons for Investors. *Accounting and Business Research*, 36(sup1), 5-27.
6. Hussainey, K. (2011). The Effects of IFRS Adoption on Financial Disclosure: Evidence from Developing Markets. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 22(1), 56-78.
7. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankning 2020–2023-yillar bo‘yicha statistik ma’lumotlari. Markaziy bankning rasmiy sayti. <https://cbu.uz>

Research Science and Innovation House